

Ilona Edyta Wakuluk

Uniwersytet w Białymstoku

Wydział Prawa

Reformy instytucjonalne Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

Znamiennym zjawiskiem, które wywarło istotny wpływ na przemiany instytucjonalne w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju, był upadek systemu dwubiegunowego po drugiej wojnie światowej. Pojawiła się wówczas potrzeba dostosowania organizacji międzynarodowych do nowego środowiska międzynarodowego. Na przełomie XX i XXI wieku zmieniło się postrzeganie praw człowieka, spraw gospodarczych i społecznych. Zdarzenia mające miejsce na forum międzynarodowym winny służyć pogłębieniu efektywności działań organizacji międzynarodowych, demokratyzacji stosunków międzynarodowych oraz zwiększeniu skuteczności ich działania. W kolejnych dziesięcioleciach rozwinęła się dyskusja nad reformą Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju.

Celem niniejszej rozprawy jest sformalizowana analiza oraz ocena struktury i działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w odniesieniu do głównego obszaru reform w sferze instytucjonalnej w międzynarodowym porządku prawnym. Kolejno, asumptem prowadzonych badań jest wyjaśnienie znaczenia roli Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju we współczesnym świecie oraz wskazania głównych obszarów reform instytucjonalnych. Także odpowiedź na pytania: Czy istnieje współzależność pomiędzy reformami a poprawą sprawności działania Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju? W jaki sposób zagwarantowanie stabilności instytucjonalnej w strukturach Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju może wpłynąć na państwa członkowskie?

Za główny problem badawczy należy uznać następująco sformułowane pytanie: Czy i w jakim obszarze uzasadnione jest wdrożenie przez Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju reform instytucjonalnych w swoich strukturach?

Biorąc pod uwagę założenia metodologiczne, podjęto próbę odpowiedzi na następujące pytania szczegółowe:

1. Jaki jest aktualny poziom zmian instytucjonalnych w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju?

2. Czy organy Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju rozważają możliwość przyjęcia przedmiotowych reform oraz jeżeli tak, to kiedy i w jakim obszarze?
3. Jakie czynniki wpływają na przyspieszenie procesów reform instytucjonalnych w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju?
4. Czy dobra globalne stanowią wystarczający czynnik determinujący do rozwiązania problemów Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju?
5. Czy obecna koncentracja na działalności bankowej powinna stanowić główne źródło działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju?
6. Jak można wykorzystać potencjał i strategiczne miejsce, które zajmuje Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju na arenie międzynarodowej? W jaki sposób zagospodarować wieloletnie doświadczenie organizacji, która przyczynia się do zapewnienia podstawowych potrzeb wielu państwom na świecie?
7. Jakie skutki dla krajowych systemów prawnych i gospodarczych wywołują reformy instytucjonalne Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju?
8. Czy członkostwo w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju wpływa na poprawę sytuacji gospodarczej państw członkowskich?
9. Czy pełniona rola koordynatora polityki międzynarodowej gwarantuje stabilny rozwój państw członkowskich?

Hipotezę główną sformułowano następująco: uzasadnione jest wdrożenie reform instytucjonalnych Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w zakresie akcjonariatu, systemu elastycznego zarządzania oraz skutecznej reprezentacji państw członkowskich w Radzie Dyrektorów Wykonawczych, jak również w ramach działalności gospodarczo-finansowej Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju.

Różnorodność zastosowanych metod i technik badawczych pozwoliła na dogłębne zbadanie problemu i weryfikację postawionych hipotez. Rozważania dotyczą okresu siedemdziesięciu lat funkcjonowania Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju mianowicie od powstania organizacji- 1944 r. aż do 2016 r.

Praca składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy z nich poświęcony jest genezie organizacji, zasadom i warunkom członkostwa oraz jego podstawowym celom, zadaniom i funkcjom. W rozdziale tym przedstawia się również istotę i charakter zasobów finansowych. Dokonuje się także prezentacji struktury organizacyjnej oraz szczegółowej analizy procedur podejmowania decyzji.

W rozdziale drugim dokonano zbiorczego zestawienia obszaru reform instytucjonalnych najczęściej występujących w ostatnich dziesięcioleciach. Analizowane są

mechanizmy tworzenia prawa poprzez system podejmowania decyzji w poszczególnych organach Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, w tym głosowania (zasad członkostwa, siły i podziału głosów państw członkowskich) oraz tworzonych aktów prawa organizacji międzynarodowych. W dalszej części rozdziału dokonano charakterystyki i klasyfikacji organów zarządzających, procesu wyboru Prezesa Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz jego odpowiedzialności wobec podejmowanych działań. Rozdział kończy prezentacja oraz analiza opracowań projektów reform instytucjonalnych.

Rozdział trzeci opisuje problematykę wpływu reform na działalność Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Prace tej organizacji w kwestiach udzielania wsparcia finansowego, usług doradczych i analitycznych oraz przyczyniania się do rozwoju gospodarczego państw członkowskich analizowane są w dwóch kontekstach: aspektów gospodarczych i finansowych oraz pozostałych - ze szczególnym uwzględnieniem ewaluacji projektów i programów pomocowych. Rozdział przedstawia aspekty instytucjonalne w praktyce funkcjonowania Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju poprzez szczegółową analizę aktywności Banku w zakresie udzielania wsparcia kredytowego oraz pomocy technicznej.

W rozdziale czwartym poruszono kwestie realizacji prac Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w zakresie wdrażania reform instytucjonalnych na tle innych organizacji międzynarodowych. Szczególną uwagę poświęcono tutaj aspektom gospodarczym i finansowym, prezentując wcześniej ich uzasadnienie prawne i proces podejmowania decyzji oraz przyznawania środków finansowych. Pozostałe kwestie dotyczą obecności elementów politycznych, ideologicznych postaw państw członkowskich oraz pokus nadużycia w kontekście tworzenia prawa we wskazanej organizacji. Analizowane są także zmiany wprowadzone w działalności i polityce Banku wraz z najnowszymi inicjatywami organizacji w tym zakresie. Prezentowany rozdział zamyka omówienie systemu funkcjonowania i zależności poszczególnych instytucji Grupy Banku Światowego, jak również relacji Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju z innymi międzynarodowymi organizacjami - Organizacją Narodów Zjednoczonych oraz Międzynarodowym Funduszem Walutowym. Na zakończenie rozprawy sformułowano wnioski sporządzone na podstawie szczegółowych analiz i weryfikacji tez.

Praca została napisana w oparciu o obszerny zbiór materiałów źródłowych, które stanowiły podstawę realizacji celu badawczego. Wykorzystano szeroki zestaw opracowań - głównie zagranicznych oraz w mniejszym stopniu z zakresu krajowej literatury przedmiotu,

materiały pierwotne w postaci aktów prawnych oraz zestawień finansowych analizowanej organizacji, a także raporty problemowe, badania ilościowe, bazy danych innych organizacji międzynarodowych, opinie, oceny oraz raporty niezależnych organizacji pozarządowych. Tak obszerny zakres materiałów tworzy dla autora podstawę do prowadzonego dyskursu naukowego i dowodzenia zawartych w pracy tez.

Proces realizacji celu badawczego oraz weryfikacji tez dotyczących kwestii reform o charakterze instytucjonalnym wiąże się z kluczowymi problemami metodycznymi odnoszącymi się do kwantyfikacji zjawisk, których istotą jest ich jakościowa natura i wielowymiarowy charakter. Na podstawie koncepcji metodologicznych oraz ze względu na prawnomiędzynarodowy charakter rozprawy doktorskiej w badaniach zastosowano następujące metody badawcze charakterystyczne dla nauk prawnych: metodę historyczno-prawną, metodę dogmatyczną, metodę analizy porównawczo-prawnej, metodę analizy statystycznej, metodę empiryczną.

Ostatnie dwadzieścia lat działalności to okres przemian instytucjonalnych w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju, zarówno w zakresie samej organizacji, jak i państwach członkowskich. Istotnym wkładem do debaty nad reformą jest ożywienie wartości, celów i zasad Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, a także lepsze ukierunkowanie organów i mechanizmów działania, dostosowanie ich do nowych potrzeb i wyzwań. Powyższe zdarzenia i zjawiska niewątpliwie miały wpływ na obecne prace Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w sferze instytucjonalnej. Bank stał się kluczową globalną organizacją międzynarodową, prototypem dla innych publicznych międzynarodowych organizacji i instytucji finansowych, które będąc podobnie zorganizowanym, posiadają wspólne cechy, kapitał, strukturę oraz rodzaje finansowania i system doradztwa.

prof. Edyta Wadke